

§ 210

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Sinisten ryhmäaloitteesta lasten ja nuorten turvallisuuden takaami- seksi

HEL 2020-008030 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon Sinisten ryhmäaloitteesta lasten ja nuorten turvallisuuden takaamiseksi:

Kasvatuksen ja koulutuksen ensisijainen tavoite on lasten ja nuorten hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen ja turvaaminen. Päiväkotii, koulu tai oppilaitos voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka lapsi tai nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi, ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa.

Opiskeluympäristöllä ja -yhteisöllä on suuri merkitys oppijan terveydelle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksille oppia omien kykyjen mukaisesti. Terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö sekä hyvinvoiva yhteisö muodostuvat hyvistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalista olosuhteista. Erialaisten oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Sosiaalisesti turvallinen ja salliva oppimisympäristö mahdollistaa oppijoiden jatkuvan vuorovaikutustaitojen kehityksen sekä sen, että he kokevat voivansa tehdä vuorovaikutusaloitteita ja toimia osallisena ryhmässä.

Varhaiskasvatussuunnitelman, eri koulutusasteiden opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteissa sekä muissa Opetushallituksen määräyksissä on oppilaitoksen turvallisuuteen ja tarkastuksen yhteistyöhön liittyviä velvoitteita. Myös lasten ja nuorten hyvinvointiverkosto on käsitellyt ja hyväksynyt kesäkuussa 2020 työryhmän esityksen koulu- ja oppilaitosympäristön tarkastusten periaatteista Helsingin kouluissa ja oppilaitoksissa.

Kouluterveyskyselyn 2019 tulokset

Lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan kouluterveyskyselyn ja hyvinvointiprofiilin avulla. Kouluterveyskyselyn 2019 tulosten mukaan suurin osa helsinkiläislapsista ja -nuorista on tyytyväisiä elämäänsä ja kokee terveytensä hyväksi. Lapset ja nuoret viihtyvät koulussa ja oppilaitoksissa. Tulokset nostivat esiin myös huolenaiheita. Erityisesti helsinkiläiset nuoret tytöt kokevat seksuaalista ehdottelua ja häirintää julkisissa tiloissa. Moni myös jättää kertomatta asiasta luotettavalle aikuiselle.

Kiusaaminen on vähentynyt peruskoulun yläluokilla ja ammatillisessa koulutuksessa verrattuna aiempiin mittauskertoihin. Yleisintä kiusaaminen on alakoulussa, jossa vajaa kahdeksan prosenttia on ollut kiusattuna vähintään kerran viikossa lukukauden aikana. Noin 64 prosenttia alakoululaisista on kertonut koulussa tapahtuneesta kiusaamisesta koulun aikuiselle. Kertomisen jälkeen noin 61 prosentilla kiusaaminen oli loppunut tai vähentynyt. Yläkoululaisista noin viisi prosenttia on ollut koulukiusattuna vähintään kerran viikossa lukukauden aikana. Lukiossa ja ammattioppilaitoksissa kiusaaminen on hyvin harvinaista.

Suurin piirtein joka kymmenes helsinkiläislapsi tai -nuori on kokenut fyysistä väkivaltaa perheessä edeltävän vuoden aikana. Henkinen väkivalta on perheissä yleisempää. Suuri osa jättää kertomatta kokemastaan henkisestä tai fyysisestä väkivallasta luotettavalle aikuiselle.

Hyvinvointi ja turvallisuus kasvatusta ja opetusta ohjaavissa suunnitelmissa

Vastuu hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutumisesta kuuluu kaikille päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten työntekijöille. Jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa yhteiseen toimintaan rakentavalla sekä koko yhteisön hyvinvointia edistävällä tavalla. Kasvatustyössä pyritään ennakoitavuuteen ja arjen hallintaan. Turvallinen ja ilmapiiriltään ystävällinen toimintakulttuuri tukee opettajan ja oppijan välistä sekä oppijoiden keskinäistä vuorovaikutusta ja edistää oppijan pystyvyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan.

Aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus kotien ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppijoiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää omaa taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman, opetussuunnitelmien sekä tutkinnon perusteiden tavoitteena on laaja-alainen osaaminen, jolla tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppijat käyttävät tietojään ja taitojaan, vaikuttavat heidän omaksumansa arvot ja asenteet sekä tahdot toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntyneen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteke sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään sekä erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppi-

jan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppijoille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. Laaja-alaisten osaamiskokonaisuuksien yhteisenä tavoitteena on oppijoiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppijoita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoitteena on edistää oppijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä huolehtia yhteisön hyvinvoinnista sekä oppimisympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoolto on osa yhteisön toimintakulttuuria, ja sen toiminta vahvistaa Helsingin kaupungin koulujen arvoja: osallisuus ja toimijuus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, hyvinvointi, kestävä elämäntapa sekä tieto ja eettisyys.

Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö kuuluu kaikille koulun ja oppilaitoksen toimijoille. Jokaisen oppijan kanssa työskentelevän sekä opiskeluhoitopalveluista vastaavan työntekijän on tehtävissään edistettävä oppijoiden ja koko yhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä huoltajien kanssa. Yhteisöllistä opiskeluhoiltoa toteutetaan esiopetus-, koulu- tai oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman mukaisesti. Yhteisöllisen työn suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa esiopetuksen alueellinen sekä koulu- tai oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä, jossa asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Ryhmistä, luokista, oppimisympäristöstä ja yhteisöistä keskustellaan esimerkiksi ilmapiirin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden tai osallisuuden näkökulmista.

Yksilökohtaiseen opiskeluhoiltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Yksilökohtainen opiskeluhoilto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13

Kiusaamisen vastainen ohjelma on 13-kohtainen ohjelma, johon on kerätty keinoja kiusaamista vastaan. Se on työkalupakki kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, puuttumiseen ja jälkihoitoon. Sen tarkoituksena on auttaa tunnistamaan kiusaaminen ja opettaa reagoimaan siihen oikein. Tavoite on tehdä kiusaamisen vastaisesta ohjelmasta koko kaupungin yhteinen asia. Toimenpiteisiin kuuluu sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittävien ohjelmien systemaattinen

käyttö jokaisessa päiväkodissa, koulussa ja oppilaitoksessa. Opiskelu-
huollon ammattilaiset ovat näiden edistämässä keskeisessä asemas-
sa.

Kiusaamisen vastaisen ohjelman toimenpiteitä ovat

1. Hyvinvoinnin mittarit. Kouluissa ja oppilaitoksissa seurataan hyvinvointia jatkuvasti muun muassa kouluterveyskyselyn ja hyvinvointiprofiilin avulla.
2. Sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä kiusaamistilanteiden käsittelyä kehittäviä ohjelmia. Jokaisella päiväkodilla, koululla ja oppilaitoksella on käytössä työkalupakki sosiaalisten tilanteiden ja tunteiden tunnistamista sekä uusien taitojen oppimista varten.
3. Ryhmien, luokkien ja yhteisöjen yhdessä sovitut säännöt. Jokaisen päiväkodin, koulun ja oppilaitoksen yhteisöt, ryhmät ja luokat laativat yhdessä säännöt, jotka auttavat sekä ennaltaehkäisemään kiusaamista että puuttumaan siihen.
4. Jatkuva ryhmäyttäminen ja sosiaalisen kiinnittymisen edistäminen. Jokainen päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa huolehtii, etteivät uudet tulokkaat putoa joukosta.
5. Opiskeluhuollon edustajat tapaavat pienryhmissä 7. luokkien ja toisen asteen aloittavat oppilaat. Lukuvuoden alussa on opiskeluhuollon henkilöstön vetämä pienryhmäkeskustelu mielenterveydestä ja sitä vaarantavista asioista, kuten kiusaamisesta.
6. Sähköiset palautekanavat. Luodaan sähköinen palautekanava lisämahdollisuudeksi kertoa kiusaamisesta, koska kiusaaminen voi tapahtua myös piilossa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.
7. Kiusaamisen selvittämisen kirjaaminen. Kiusaamistilanteiden selvittely kirjataan oppilas- ja oppilashallintajärjestelmään.
8. Kiusaamisen vastaisten toimien vastuuhenkilöt. Kouluissa valitaan vastuuhenkilöt, jotka erityisesti huolehtivat kiusaamiseen puuttumiseen liittyvien toimien edistämisestä.
9. Restoratiivisten lähestymistapojen käyttö. Restoratiivisten eli ihmis-suhteita korjaavien menetelmien systemaattinen käyttöönotto, johon oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstö koulutetaan.
10. Nimikkoaikuisen paljon kiusatuksi tulleelle. Nimitetään turvallinen aikuinen, joka auttaa ja tukee.
11. Kiusaaminen on rikos. K-0 toiminta kaikki koulut kattavaksi. Pitkään jatkuneen koulukiusaamisen katkaisemiseen tarvitaan kaikki mahdollinen apu. Joskus ulkopuolinen taho voi tuoda puuttuvan palasen ongelmatilanteeseen.
12. Tukioppilastoiminnan kehittäminen. Tukioppilas- ja tutor-opiskelijoille järjestetään yhtenäinen koulutus, jota opiskeluhoolto on osaltaan tukemassa.
13. Vertaistukitoiminta. Helsinkiin perustetaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton tuella vertaistukiryhmä, jossa kiusatut voivat turvallisesti

jakaa kokemuksiaan. Erilaisia vertaisryhmiä järjestetään myös kouluissa ja oppilaitoksissa.

Muut turvallisuutta ja hyvinvointia edistävät toimenpiteet

Minun silmin, Sinun silmin on Helsingin kaupungin toimintamalli, jonka tavoitteena on torjua mustavalkoista maailmankuvaa, josta erilaiset ääriajattelua ja näköalattomuutta suosivat ajattelutavat kumpuavat sekä vähentää konflikteja, jotka syntyvät esimerkiksi erilaisuuden pelosta tai ryhmien välisistä ennakkoluuloista. Toimintamallin avulla vahvistetaan nuorten vuorovaikutus-, tunne- ja empatiataitoja. Ohjelma antaa konkreettisia ajattelun ja toiminnan välineitä arjen tilanteiden ja konfliktien kohtaamiseen ja ratkaisemiseen väkivallattomasti. Lisäksi se tukee demokratiakasvatusta, neuvottelutaitojen kehitystä sekä lisää valmiuksia yhteiseen päätöksentekoon. Minun Silmin, Sinun Silmin -ohjelma tukee ja vahvistaa myös yksilön ja yhteisöjen hyvinvointia antamalla valmiuksia omien arvojen ja mielipiteiden esille tuomiseen tehokkaalla ja muita huomioivalla tavalla. Ohjelma on syrjäytymisen ehkäisyä ja ennaltaehkäisevää turvallisuustyötä ja se on toimenpiteenä muun muassa eriarvoisuuden vähentämisen ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn kaupunkistrategiahankkeessa, Mukana-ohjelmassa sekä kiusaamisen vastaisessa KVO-13 ohjelmassa.

Opetushallituksen rahoittama ja tukema hanke Turvallisesti mediassa ja maailmalla – lapsiin ja nuoriin kohdistuvien seksuaalirikosten ehkäisy (ml.grooming) sisältää kolme osaamisen kehittämisen kokonaisuutta perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitosjohdolle, opetushenkilöstölle ja opiskeluhoollon henkilöstölle. Hankkeen tavoitteena on lisätä ehkäistä seksuaaliväkivaltaa ja groomingia turvallisuusjohtamisen kautta. Hanke kouluttaa lukuvuoden 2020-2021 aikana kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisia ehkäisemään, tunnistamaan ja kohtaamaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa.

Yhteenveto

Helsingin kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2019-2021 kokoa ja ohjaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kaupungin eri toimialojen yhteistyössä toteuttamaa yksilöön, perheeseen, yhteisöihin, väestöön ja näiden elinympäristöihin kohdistuvaa toimintaa. Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 yksi keskeinen painopiste on nuorten syrjäytymiskiirteen katkaiseminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Hyvinvointia tulee tukea jo ennen ongelmien ilmaantumista, ja lapsuudessa ilmeneviin signaaleihin reagoida ennen vaikeiden oireiden ilmestymistä

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä henkilöstön osaamisen vahvistamista turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen taidoissa ja

15.09.2020

riskitilanteiden tunnistamisessa, jotta jokaisen turvallinen perusarki toteutuu. Turvallisuussuunnittelussa huomioidaan sosiaali- ja terveystieteiden julkaisema Väkipollaton lapsuus –toimenpidesuunnitelma.

Lautakunta toteaa, että erityisesti kiusaamisen vastainen ohjelma KVO13 sisältää toimenpiteitä, joita aloitteessa esitetään. Kiusaamisen vastaista ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä muiden tahojen kuten Aseman lapset, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Helsingin seurakuntayhtymä ja Helsingin poliisin ennalta estävän toiminnan kanssa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan näkemyksen mukaan turvallisuuden edistämiseksi ja kiusaamisen ehkäisemiseksi tehdään Helsingissä jo laajamittaisesti työtä eikä näin ollen kannata uusien ohjelmien käynnistämistä.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Heidi Roponen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 71927
heidi.roponen(a)hel.fi
Vesa Nevalainen, oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi
Niclas Rönnholm, chef för den grundläggande utbildningen, puhelin: 310 86219
niclas.ronnholm(a)hel.fi

Liitteet

1 Ryhmäaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt lausuntoa kasvatus- ja koulutuslautakunnalta 30.9.2020 Sinisten tekemään ryhmäaloitteeseen. Aloitteessa esitetään, että Helsingin kaupunki toteuttaa laaja-alaisen ohjelman lasten ja nuorten turvallisuuden edistämiseksi. Turvallinen arki on jokaisen lapsen ja nuoren perusoikeus.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

15.09.2020

Lisätiedot

Heidi Roponen, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 71927
heidi.roponen(a)hel.fi

Vesa Nevalainen, oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi

Niclas Rönnholm, chef för den grundläggande utbildningen, puhelin: 310 86219
niclas.ronnholm(a)hel.fi

Liitteet

1 Ryhmäaloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano